

ЗНИЩЕННЯ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧІ І ДОЛЯ П.КАЛНИШЕВСЬКОГО

1775 рік став знаковим як у житті запорозького козацтва, так і кошового отамана П.Калнишевського. Запорозька Січ була ліквідована російськими військами за наказом Катерини II, а січова старшина – кошовий П.Калнишевський, писар І.Глоба та суддя П.Головатий – заарештовані, а згодом заслані в далекі монастирі. Ці факти є настільки загальновідомими і беззаперечними, що давно вже не потребують ніяких пояснень. Проте, до сих пір є незрозумілим, чому запорозьку старшину, яка віддала Січ без будь-якого спротиву, так жорстоко покарано? Адже мова йшла спочатку про смертну кару для старшини, яку потім «с височайшого соизволення» було замінено на довічне заслання. Незрозуміло також, чому зі всієї старшини покарали саме цих трьох чоловіків, а всі інші залишились вільними і могли відносно спокійно жити далі. Відповідей на ці питання немає не тільки в історичній літературі, але й у відомих на сьогоднішній день історичних джерелах. Тому будь-які згадки про ці події, спроби їх реконструювати, а також роздуми на цю тему нам здаються доречними.

Ще Н.Полонська-Василенко, розв'язуючи питання про покарання запорозької верхівки після знищення Нової Січі, висловила припущення, що вищим російським урядовцям стало відомо про наміри запорожців розірвати з Російською імперією і шукати допомоги в іншій державі [1, с.136]. Натяки на це дослідниця вбачає ще у 1755 р, коли запорожці «отправляли к хану крымскому депутатом с прошением, чтобы они приняты были под его протекцию и в их татарской земля жить» [1, с.136]. У 1766 р. П.Калнишевський під час поїздки до Петербургу, яка мала на меті вирішити земельні спори запорожців, був доведений до «повної безнадійності домогтися чогось від російського уряду» і мусив визнати, що залишається одне – перейти всім Військом під владу султана [2, с.123]. У 1768 р. вибухнуло відоме повстання на Запорозькій Січі проти кошового отамана П.Калнишевського на захист ув'язнених за участь у Коліївщині. На другий день бунту повстанці вирішили обрати нову старшину, забрати військовий скарб, гармати, коней і податись кудись із Запорожжя: схилились до думки перейти до Туреччини [2, с.120].

З 1769 р. запорожці беруть участь у війні з Османською імперією. Саме в цей час відбуваються останні бунти, які, на думку О.Рябініна-Скляревського, мали ті самі підвалини, але реальніші наслідки, пов'язані з ліквідацією Січі у 1775 р. [3, с.65]. Під час Дунайських експедицій 1771-1774 рр. запорожці виступили проти введення системи повноважних писарів, яка порушувала традиції козацького права, отже проти нової системи бюрократичного урядування та впливу найвищого російського командування. Після закінчення російсько-турецької війни частина козаків, що брала участь у Дунайських експедиціях, на Січ не повернулася, а лишилася на Дунаї. Так, з експедиції 1774 р. під керівництвом І.Мандрова, яка нараховувала 1015 чол., з Акерману вийшло 788 чол., тобто, 227 запорожців залишились відразу в межах

Османської імперії [3, с.82]. Отже, можемо констатувати існування у запорожців – як простих козаків, так і січової старшини – думки про можливість переходу до Туреччини. А.О.Скальковський зауважував, що «не раз чути було в Коші, що є охочі підбурити «сірому», щоб насильно обрати іншого кошового, а саме Пилипа Федорова, вже геть старого – із 1764 р. року він перебував у Самарському монастирі, щоб із ним втекти до Туреччини» [4, с.571]. Чи були ці чутки відомі російському керівництву, можемо тільки здогадуватися та співставляти поодинокі вислови, що трапляються в документальних й наративних джерелах.

Рескрипт Г.О.Потьомкіну від Катерини II про ліквідацію Запорозької Січі датують 21 липня 1774 р. [5, с.164]. На думку російської дослідниці О.Єлисеєвої, Г.О.Потьомкін «притримував» його до більш зручного часу, а саме до закінчення селянської війни під проводом О.Пугачова [5, с.164]. 22 березня 1775 р. імператриця доручила П.Румянцеву підготувати військові заходи проти Запорозької Січі: «Запорожцы столько причинили обид и разорения жителям Новороссийской губернии, что превосходит все терпение. Смирить их, конечно, должно, и я непременно то сделать намерена» [6, с.632]. 23 квітня 1775 р. на так званій раді при височайшому дворі доля Запорозької Січі була остаточно вирішена [7, с.250]. З проектом скасування Січі за допомогою збройних сил виступив Г.О.Потьомкін. Тоді ж було розроблено детальний план військової експедиції, якою мусив керувати П.А.Текелій. У своєму листі Г.О.Потьомкіну, який датується після 7 травня 1775 р., Катерина II писала: «Заготовь же и Манифест, который тогда и публиковать, когда время будет. И в нем-то вносить нужно все их буйствы, почему вредное таковое общество уничтожается» [6, с.73].

Сам хід військової операції по знищенню Січі відомий на підставі донесення П.А.Текелія Катерині II, складеного 6 червня 1775 р. У даному випадку нам цікавий такий епізод із цього донесення: «Сомневаюсь я, что о настоящем предприятии не стали бы сии люди (запорожці – С.К) думать, а потому или приготовления ко вреду имеют, или к побегу способы избирать, и тем тревожится, и чтоб кошевой Калнишевский и писарь Глоба уйдти не могли, к отвращению того положил скорейший марш...» [8, с.587]. Отже, П.А.Текелій мав завдання відразу заарештувати П. Калнишевського та І.Глобу. Прізвище П. Головатого не названо. Воно згадано в донесенні трохи нижче, після того, як детально описано події 4 червня 1775 р.: «...а по прибытии в лагерь взят он (кошовий – С.К), писарь Глоба, и как сказывают их же единомышленник судья Головатый под караул» [8, с.588]. Отже, арешт П.Головатого – то була ініціатива П.А.Текелія, оскільки суддя виявився «единомышленником». Однак, в яких саме думках сходилась вся ця старшина – в донесенні не сказано. Ми не знайдемо про це натяків і в інших документах, хоча сам термін «единомышленник» або «сомышленник» по відношенню до запорожської старшини неодноразово зустрічається в листуванні тодішніх керівників Новоросійського краю. Так, в своєму ордері П.А.Текелію від 18 червня 1775 р. Г.О.Потьомкін писав «Правление хозяйственное сей новой

части (Запорозької Січі – С.К.) денежные суммы, так же иждивение кошевого и его сомышленников препоручить г. генералу майору и кавалеру Муромцову, и чтоб по учинении всему этому оценки прислать ко мне ведомость» [9, с.168]. Отже, тодішнім керівникам Новоросійського краю було відомо про якісь злочинні наміри кошової старшини, які заслуговували на тяжке покарання, і їх доля була вирішена до ліквідації Запорозької Січі.

Говорити про події «атакування Січі» неможливо без згадки про «Устное повествование бывшего запорожца жителя Екатеринославской губернии и уезда, селения Михайловки, Никиты Леонтиевича Коржа» – унікального нарративу, який містить у собі важливу за змістом і характером передачі інформацію [10]. Завдяки таким авторитетам, як Г.Розанов, А.Скальковський, П.Куліш, О.Стороженно, Д.Яворницький, Д.Багалій спогади М.Л.Коржа стали основою для відображення подій «атакування Січі». Авторитет цієї праці став безсумнівним, а тому «жодного твору так охоче і часто не цитують, як ці усні оповідання очевидця старого запорозького життя» [11, с.10].

Детально описуючи зустрічі П.А.Текелія з кошовою старшиною, М.Л.Корж вказує на доволі мирний перебіг подій : після знайомства, екскурсій по Січі та обіду П.А.Текелій прочитав кошовому, судді та писарю указ імператриці і запропонував їм готуватися до поїздки в Петербург (відвезені були тільки П.Калнишевський та І.Глоба, а суддя, якого М.Корж називає Касап, захворів і помер). Після присяги на вірність козацьке військо «видя, что старшина их отправлена в столицу, а заведенные московские обычаи и порядки не по их вкусу, сильно поколебались, и начали казаки думы думать, да гадать, как би москаля у шоры убрать, а самим десь дальше мандровать и придумали вот что» [10, с.32]. Далі старий запорожець розповідає, що ж саме надумали козаки. Слід звернути увагу на те, що ніякої альтернативної думки у січовиків не виникло (враховуючи надзвичайну детальність цього розділу, автор обов'язково б на це вказав), іншого варіанту не постало, як тільки звернутися до П.А.Текелія з проханням надати їм білети (перепустки), щоб йти до Чорного моря на рибальство. Через таку хитрість «вся уже сирома со всех 40 куреней, получая билеты под предлогом Телигула, убралась почти вся под Турка, кроме слепых, кривых и престарелых» [10, с.33]. Отже, самі запорожці бачили один вихід із такої скрутної ситуації – переселення в межі Османської імперії.

Події наступних місяців на землях колишньої Запорозької Січі виявляються доволі мирними. Документальні джерела, більша частина яких зберігається у фонді Г.О.Потьомкіна (ф.52 Російського Державного Військово – Історичного Архіву), не містять жодної згадки про будь-який спротив запорожців або непокору російським керівникам. Хоча подібні дії очікувалися. Так, в ордері полковнику Норову при призначенні комендантом колишньої Запорозької Січі (від 27 липня 1775 р.) генерал-майор М.Муромцов зазначав у першому пункті: «Имеет крайнее примечание на поступки бывших Запорожцев и их старшину, навязываясь скрытым образом, а ежи что усмотрите с них противное должному усердие и повинение правительству,

или необыкновенные скопища клонящиеся к бунту, как от многих лет по распутному своему житю делали будучи на воле; а как теперь оне должны быть приводимы в порядок и будучи к сему не обвыклыми (? – в тексті неясно), тем более возмущения опасаться должно, почему в подобном случае не давая усиливаться, такое зло вначале уничтожить возьмите ваши меры со всею скоростью, поступая как с неприятелем, дать знать, ежели в том нужда потребуетя, и ближним воинским командам» [12, арк.173-173 зв.]. Однак такої потреби не виникло.

Єдиний натяк на можливий бунт запорожців пов'язаний із справою колишнього писаря Фридрика. Цей епізод детально переданий у книзі А.В.Бойко, присвяченій запорозьким зимівникам останньої чверті XVIII ст. [13, с.13]. Сам документ – рапорт П.А.Текелія Г.О.Потьомкіну від 9 вересня 1775 р. зберігається у фонді Г.О.Потьомкіна і передає наступний перебіг подій [12, Арк. 279-280]. 20 серпня 1775 р. П.А.Текелій отримав рапорт від генерал-майора Чорби, в якому повідомлялось про розповсюдження чуток на колишніх запорозьких землях про якогось Метелку, який з військом прямує на Січ. У ході слідства з'ясувалось, що ці чутки пішли від родичів колишнього отамана П.Калнишевського(!) Левка Косого та Прокопа Малого, які, в свою чергу, почули їх від чумаків, що йшли з Кальміусу. Прокоп Малий «пересказывал те речи Калнышевского стаднику Петру Курдюку, прибавил от себя, что идет Метелка подобен Пугачу и кажется до Сечи, пушки же у себя имеет весьма большие...» [12, арк.279]. Чутки стали ширитися, до них додалося, що «идёт Метелка на москаля», що в Кримських горах зібралось до двох тисяч запорожців, які можуть приєднатися до війська Метелки, і разом буде до 60 тисяч чоловік [12, арк.279]. Всі, хто були причетні до розповсюдження цих чуток (ті, хто говорили, і ті, хто з задоволенням слухали), були тяжко покарані: прогнані через 1000 шпіцрутнів по 2-4 рази і відправлені на каторжні роботи до фортець Нової Дніпровської лінії. Важливо, що покарання було публічним. Його мусили бачити ті запорожці, які розповсюджували інші, не такі страшні (на думку російських урядовців) чутки, а саме: «что запорожцы на малых лотках отправились в Кинбурн, а там пойдут на больших судах вместе с регулярными войсками...то хотя и сие так же неосновательно и измышленное, однако не столь важно и вредно...» [12, рк.280]. П.А.Текелій вжив всіх можливих заходів, щоб ці чутки не поширювались далі, і в той же час надав наказ своїм підлеглим, щоб уважно стежили за подібними розмовами і відразу доносили про те керівництву.

Чутки про Метелку цікаво порівняти з тими подіями, що відбулися взимку та навесні 1775 р. на Волзі. Так, взимку 1775 р. там йшла «молва о народном заступнике Подметайле», який має продовжити справу Пугачова [6, с.633]. 24 травня 1775 р. вийшов наказ графа П.І.Паніна (на підставі указу військової колегії) про «воровскую шайку Метельки Железного лба», яка з'явилась в Астраханському краї, і про заходи щодо її знищення. Заборонялось під страхом покарання розповсюджувати чутки про Метельку, який виявився пугачовським отаманом Іваном Заметаєвим.

Влітку 1775 р. сам отаман та його спільники були захоплені і покарані: забиті до смерті. З цього приводу Катерина II писала Г.О.Потьомкіну в листі після 24 травня 1775 р.: «Я думаю, что граф Панин может от себя приказать объявление делать в те места, где он за нужно находит, что до него слух дошёл, что в простолюдые носится молва, будто какой-то злодей Метелька собирает толпу для народного снова разорения. И для того он, граф Панин, находя таковой слух общему покою противным, запрещает всякое злодейское подобное разглашение равномерно и произношение слова «Метелька». И буде за сим хто в народе слух таковой рассеивать будет и в том доказан будет, то жестоко на теле наказан будет» [6, с.73]. Отже, розповсюдження чуток про Метелку на землях колишньої Запорізької Січі було не просто неприємно, а загрозово. І російські урядовці, і сама імператриця боялися навіть згадувати про бунт Пугачова, який так важко був придушений. В очах російських керівників спроба подібного заколоту – найтяжчий злочин.

Тепер можна згадати лист Г.О.Потьомкіна Катерині II від 21 квітня 1776 р.: «Вашему Императорскому Величеству известны все дерзновенные поступки бывшего сечи Запорожской кошевого Петра Калнышевского и его сообщников судьи Павла Головатого и писаря Ивана Глобы, коих вероломное буйство столь велико, что не дерзаю уже я, Всемилостевейшая Государыня, исчислением онаго трогать нежное и человеколюбивое Ваше сердце, а при том и не нахожу ни малой надобности приступать к каковым-либо изследованиям, имея явственным доводом оригинальные к старшинам ордера, изъявляющие великость преступления их пред освященным Вашего Императорского Величества престолом, которые по всем гражданским и политическим законам заслужили по всей справедливости смертную казнь» [6, с.99]. На які злочини посилався Г.О.Потьомкін, можемо лише здогадуватися: чи то були наміри організувати бунт на зразок повстання Пугачова, чи спроба перейти зі всім військом під владу турецького султана (що врешті і сталося)? Останнє припущення цікаво співставити з рапортом П.А.Текелія Г.О.Потьомкіну від 5 липня 1775 р., в якому повідомлялось «будто Запорожцы начали уже селиться и на принадлежащей по трактатам татарам земле» [12, арк.10]. П.А.Текелій, в свою чергу, звернувся до князя О.О.Прозоровського з проханням повідомити, де саме ті поселення засновані. Однак О.О.Прозоровський відповів, що писав «в бывшей их Кош, то оные и сошли, кроме же сего и по предложениям моим (П.А.Текелія – С.К.) отделенными детаашаментами дабы запорожцы таково на не принадлежащей нам земле заводили селения нигде не примечено» [14, арк.10 зв.]. Отже, російські керівники не захотіли повірити про переселення козаків у межі Османської імперії. Чому? Можливо, через впевненість, що вжили всіх можливих заходів, щоб такого не сталося. В усякому разі офіційне листування з приводу втечі запорожців за кордон розпочнеться тільки весною 1776 р., а вже у вересні 1776 р. граф П.О.Румянцев-Задунайський писав князю О.О.Прозоровському: «к недоумению моему, между прочим прочитал я в рапорте вашем о бывших запорожцах, что они в окolicности Очакова и числом великим в виде промышленников на рыбацких лодках оказываются»

[15, с.24]. Отже, незважаючи на всі сподівання та відповідні заходи російських урядовців, запорозькі козаки перейшли за кордон, а згодом і відновили Запорозьку Січ на території ворожої держави – Османської імперії.

В якості додатку вважаємо потрібним надрукувати неодноразово згадуваний у науковій літературі, але не опублікований до сих пір рапорт П.А.Текелія Г.О.Потьомкіну від 9 вересня 1775 р., що зберігається у РДВІА (Ф.52, оп.1/194, спр. 9, ч.3. – арк.279-280).

Бібліографічні посилання:

1. Полонська-Василенко Н. Зруйнування Запорозької Січі // Полонська-Василенко Н. Запоріжжя XVIII століття та його спадщина. Мюнхен: Дніпрові хвилі, 1965 – Т.1.
2. Полонська-Василенко Н. До історії повстання на Запоріжжі 1768 року // Полонська-Василенко Н. Запоріжжя XVIII століття та його спадщина. Мюнхен: Дніпрові хвилі, 1965 – Т.1.
3. Рябінін-Скляревський О. Запорізькі бунти 1771-1774 р. і початок Задунайського Коша // Науковий збірник УАН. – К., 1927. – Т.26 .
4. Скальковський А.О. Історія Нової Січі або останнього Коша Запорозького. – Дніпропетровськ: «Січ», 1994.
5. Елисеєва О.И. Григорий Потемкин – М.: Молодая гвардия, 2005.
- 6.Екатерина II и Г.А Потьомкин. Личная переписка. – М.: Наука, 1997.
7. Апанович О.М. Розповіді про запорізьких козаків. – К.: Дніпро, 1991.
8. Всеподданейшее донесение императрице Екатерине II, генерал-поручик Текелія, об уничтожении Запорожской Сечи. Сообщил Гавриил, архиепископ Тверской // Записки Одесского общества истории и древностей (далі - ЗООИД). – Одесса, 1853 - Т.3.
9. Козирев В.К. Матеріали до історії адміністративного устрою, Південної України (друга половина XVIII – перша половина XIX століття) – Запоріжжя, 1999.
10. Устное повествование, бывшего запорожца, жителя Екатеринославской губернии и уезда, селения Михайловки, Никиты Леонтиевича Коржа – Днепропетровск, 1991.
11. Біднов О.В. «Устное повествование Н.Л.Коржа» та його походження і значення. – Прага. Видання українського історико-філологічного товариства в Празі, 1925.
12. Російський Державний Військово-Історичний Архів (далі - РДВІА). – Ф.52. – Оп1/194. – Спр. 79 – Ч.3.
13. Бойко А.В. Запорозький зимівник останньої чверті XVIII століття – Запоріжжя: РВП «Видавець», 1995.
14. РДВІА – Ф,52. – Оп.1 /194. – Спр.79. – Ч.1.
15. Иванов П.А. К истории запорожских казаков после уничтожения Сечи // ЗООИД. – Одесса, 1904 – Т.XXV.

Додаток

Сентября 28 дня 1775 года

Его сиятельству

Высокопревосходительному господину генерал-аншефу, Государственной военной коллегии вице президенту, ЕЯ ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА генерал адъютанту, действительному камергеру, лейб-гвардии Преображенского полку подполковнику, Новороссийской и Азовской губернии генерал губернатора, войск в них поселенных главному командиру, генералу от легкой конницы, и разных орденов кавалеру графу Григорию Александровичу Потемкину

Рапорт

По рапорту господина генерал майора Чорбы, от 20 августа ко мне дошедшему, открылись чрез писаря бывшего запорожского в деревне Петровой жительствующаго, Афанасия Фридриха, носимые между здешнего народа пустые и неосновательные слухи о некоем человеке прозванием Метелки; которые говорил он Фридрих будучи елисаветградского полку в пятой на десять рот в деревне Зеленой у тамошнего попа Данилы Михайлова при офицерах того же полку прапорщиках Яновском и Глобовском и вахмистре Глобовском же публично, искоторых офицеров Яновской об оном донес рапортом команде, а последние купно с попом Михайловым о том засвидетельствовали;

По следствию же нашлось: что сии неосновательные слухи произошли первоначально, бывшего атамана Калнишевского от родственника ево Левки Косого, вымышленные, которых объявил он другому свойственному же Прокопу Малому, а сей далее, и пересказывая друг другу примноживали пустоту в прибавок слыханного как то Левко Косой Прокопу Малому объявил только то что идет какое то войско состояющее из донцов, калмык, татар и запорожцев, а откуда и куда не сказывал, а о сем де он слышал от проезжающих польских из Калтмиуса чумаков а хто оне точно и откуда уроженцы не знает. Прокоп же Малой пересказывал те речи Калнишевского стаднику Петру Курдюку, прибавил от себя что идет Метелка подобен Пугачу и кажется до Сечи; пушки же у себя имеет весьма большие каждую тянут восемьдесят волов; Курдюк, будучи на речки Саксагани в зимовниках сказал казакам Алексею Поповическому Савке Кореневскому и Трохиму Перехристу что Метелка/Пугачев идет прямо до Сечи с войском и переправляется из за Дону чрез реку Донец, и уже недалече на Калмиуском степу: напротиву сего объявления Алексей Поповической и Савка Кореневской соответствовали сими словами „дай Бог ! авось либо лучше или хуже будет”, а Перехрист сказывал писарю Фридриху прибавил что идет метла на москаля: и переправляется с войском из-за Дону чрез речки; и когда при начале Перехристом сего объявления случился быть тут же Елисаветградского пикинерного полку вахмистр Степанов, то он Фридрихе Перехристу говорить запретил и отозвавши на сторону распросил об оном: Фридрих: когда рассказал сия Якову Кравцу то сей к тому будто слыханное же, прибавил что и запорожцы в Крымских горах до двух тысяч собрались, а где о запорожцах слышал сказал не упомнит, а тот же Фридрих объявляя о том в Зеленой слободе предвышеупомянутыми офицерами прибавил о числе войск сооним Метлою идущих якобы оного до шестидесяти тысяч: оба же оне Фридрих и Кравец размышляя о сем далее в сумнении своем изъявили сожаление сими словами „вот беда на нас новая! не дай бог если и те запорожцы преклонятся к Метле, то старшинам нашим в живых не быть, да и на всех невинных запорожцев будет недоверка.” Из чего видеть можно что оне и сами заключали вред, но единственно сожалел о запорожцах, а не о целости всего народа, и не дали знать стоящим здесь начальникам воинских команд по порядку, и если не извещено о сем было чрез рапорт прапорщика Яневского тобы они и более приумножили между собою возмущения. А как сии слухи сколь в своем содержании ложны, столь для простого народа по их легкомыслию суеверны; разглашаемы были не иначе как по пустому их мнению возлость противу нынешней запорожцев и их начальников перемены; то в прекращение того и чтоб вывести таковы зловерные их вымыслы и пресечь сумнении не только штрафом, но и удалением от сообщества, определил я учинить следующее ”1-е свойственников

бывшего атамана Калнышевского Левка Косого, как первоначального вымышленника сих басен, и последующих ему - Прокопа Малого, стадняка Петра Курдюка как оне друг от друга принимая ложные речи разнесли с прибавкою в другие места, а казаков Алексея Поповичевского и Савку Кореневского за то что оне приняли оные слухи со удовольствием и желанием события тому: прогнать шпицрутен чрез 1000 человек по три раза; Петровского жителя Трохима Перехриста поверившего тем речам и пересказавшего в слободе Петровой писарю Фридриху, что якобы Метелка идет на москаля, а Якова Кравца что он прибавил о двутысячах собравшихся запорожцах, прогнать же шпицрутен чрез 1000 человек по два раза, писаря Фридриха как он по своей между общества отличности и знанию грамоте, заключая что сии слухи клонятся ко вреду общества, не объявил команде по порядку и утверждая как будто настоящее и сбывшее уже дело говорил публично в слободе Зеленой хотя и при офицерах пикинерных, но не с таким духом чтоб сей вред прекращен был, но еще увеличивал как выше писано до шестидесяти тысяч; штрафовать же шпицрутен чрез 1000 человек четыре раза; а сверх того всех их удалить на новую линию в крепостные роботы на два года, дабы они с другими запорожцами сообщения не имели; 2-е казака Андрея Тимошевского который ни в чем не винулся, и Петро Курдюк на очных ставках оправдал ево тем что когда он рассказывал о метелке то сей Тимошевский был при кухне в стороне, и оных речей не слышал освободить без наказания, 3-е других привлеченных по сему делу: а именно Данилу Чеклянку и дячка Никиту Келембету которые из Сечи возвратившись принесли известии что запорожцы на малых лотках отправлены в Кинбурн, а там пойдут на больших судах вместе с регулярными войсками, для некоторой предосторожности то хотя сие так же не основательно и измышленное однако не столь важно и вредно оставить без наказания, а чтоб он Тимошевский, Чекляка и Келембет видели тяжесть штрафа, вышеписаным Косому и Фридриху с товарищи и были бы свидетелями оного: то поставить их при произведении вышеупомянутой экзекуции: по исполнении же оной: Косого, Малого, Курдюка, Поповичевского, Кореневского, Перехриста, Кравца и Фридриха, для отсылки на новую линию отправить при ордере к сечевскому коменданту гдну подполковнику Норову, а Тимошевского, Чеклянку и Келембета отпустить в их жилища с подтверждением дабы они впредь ни каковых пустошей и зловердных вымыслов не плодили, и других бы от того воздерживали бы, помышляли б толко о благосостоянии общества, а не о развратах; пребывали бы верны раболепны и послушны ВСЕВЫСОЧАЙШЕМУ ЕЕ ИМПЕРАТОРСКОГО ВЕЛИЧЕСТВА соизволению и если впредь от кого что противное, развратное и неосновательное услышат доносили бы команде о чем вашему сиятельству имею честь представить: а за секрет дал я о сем знать господам генерал майорам и кавалерам Черткову и Муромцову, из которых господину Черткову предписал чтоб он распределил их по крепостям в работы по его рассмотрению и меня о том уведомил. Я сие осмелился учинить для скорости чтоб не дать распространитца слуху вдаль .

9 сентября

1775 года

Лагерь при бывшей Сечи

Генерал Порутчик Петр Текелей